

Nádas István A Munkaszolgálatban

Ez én vagyok. 1941-ben megkaptam a behívómat. Esztergom-táborba kellett bevonulnom. Csak néhány napig voltunk Esztergom-táborban. Fölhoztak bennünket Pestre, és itt dolgoztunk; a Hungária úton volt a vezérkar iskolája, és ott az építkezésnél segédkeztünk.

Ez tartott egy pár hónapig, júniusban menetszázad lettünk, és fölvittek bennünket a Kárpátaljára, Turjaremetére -- ott egy hadi utat kellett építeni a hegyen keresztül. Ez a kép a munkaszolgálat alatt, a Kárpátokban készült 1942 nyarán. Ilyen félig a földbe ásott sátorban laktunk. Mindenkinek magának kellett megépítenie, és úgy lakott, ahogy meg tudta építeni. Olyan 80 centi mélységig ki kellett ásni a földet, és akkor fákkal körülbástyáztuk, alul döngölt föld volt. Voltak, akik farudakat tettek le, hogy ne a földön aludjanak. És akkor katonai sátrakat tettünk rá, és meg kellett csinálni, hogy kifelé folyjon a víz, hogy ha eső van. Bent fával is kiraktuk, és például az ágy alatt tartottuk a hátizsákot, de nem a földön, hanem fagerendákon, mert átnedvesedett volna. Az ágy egy szalmazsák volt. És úgy kellett megépíteni, hogy két-két ágy került mind a két oldalába, és négyen laktunk egy sátorban. Nekem nagyszerű társaim akadtak. Csupa baloldali beállítottságú fiúkkal kerültem össze. Sátortársam volt a Kende Pista, a Neumann Jóska, és még egy fiú volt, nem emlékszem a nevére, de azt tudom, hogy szabó volt a foglalkozása. A Kendéről tudok, ő később a közgazdasági egyetem tanszékvezető egyetemi tanára volt, a többiekről semmit nem tudok. A Kende meg a Neumann erősen befolyásolták a világnézetemet. A harmadik fiú csak helyeselt, ő nem volt egy képzett, de ez a két fiú nagyon képzett volt. A baloldali ifjúsági mozgalom szervezésében vettek részt. Nem tudom, azt hogy hívták akkor. Nem oktattak kifejezetten, csak

kommentálták az eseményeket, én hallgattam, és kérdeztem őket. Vasárnap délután szabadnap volt, nem volt kerítés, jöhettünk-mehettünk szabadon. És a sátoársaim vittek az erdőbe -- jó messzire bementünk --, és munkásmozgalmi dalokat énekeltünk.

Voltak vallásos zsidók a munkatáborban, és mindig a körülményektől függött, mennyire tartották az előírásokat. Csak egyénileg tudtak imádkozni. De volt olyan, aki tfillint hozott, és ha tudott, akkor imádkozott. [Kóser] étkezési lehetőség nem volt [lásd: étkezési törvények]. Arra volt mód, hogy csomagokat kapjon, és ha vállalta, hogy annyi csomagot kap, hogy nem étkezik a tábori kosztból, akkor a sajátját ehette. De nem emlékszem arra, hogy valaki tudott volna csak ezzel élni.

1942. szeptember elején volt az új sorozás. És közölték velünk, hogy a század menetszázaddá alakul át és kimegyünk Ukrajnába, de a törzs itt marad, és fogadja az újoncokat. A törzs azt jelenti, hogy itt marad a századparancsnok, a helyettese, az altiszt és egy vagy két honvédségi tizedes, és itt kell maradnia 20 munkaszolgálatosnak, akik oktató néven lettek a szakaszok vezetői a bevonulók között.

Húszat kellett kiválasztani, és volt tizenkilenc, és még nem döntötték el, ki a huszadik. Azokban a napokban azoknak, akik a menetszázadban voltak, adtak szabadságot. Elhatároztam én is, hogy elkérek szabadságot. A parancsnokunk eléggé kiszámíthatatlan ember volt. Akkoriban én 21-22 éves, elég jó alakú gyerek voltam. Odamentem az irodába, és szóltam ott a fiúnak -- mert mindig volt ott egy zsidó őr --, hogy szeretnék a százados úrtól szabadságot kérni. Kérdeztem, hogy itt van-e? Itt van, mindjárt kijön, várjak. Kijött és akkor nagyon katonásan elévágódtam, mert ő borzasztóan adott az ilyesmire, hogy szeretnék szabadságra menni. Végigmustrál engem, s azt mondja: "Na, ez a fiú meg fog felelni a huszadiknak." Ilyenen múlik az ember élete.